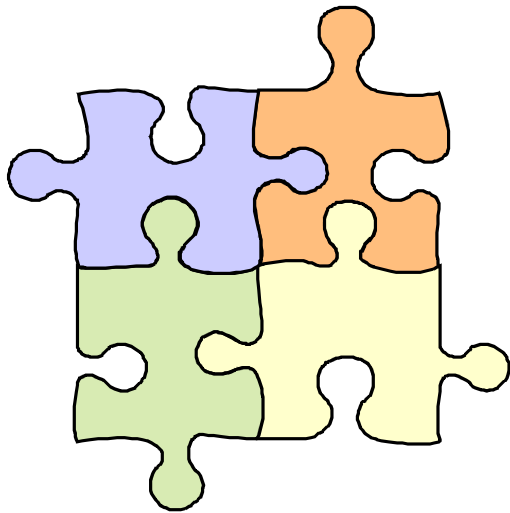
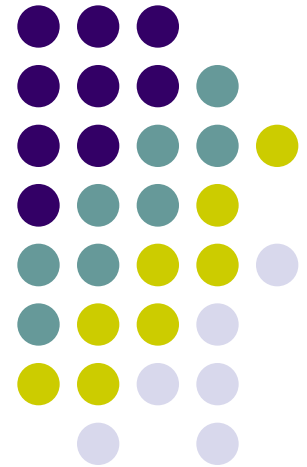

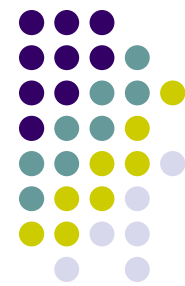
Sociální stát – náklady a výnosy

Prof. Martin Potůček
Fakulta sociálních věd
Univerzita Karlova

www.martinpotucek.cz

Na úvod:

- **Sociální stát (*Welfare State*)** je stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že **sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž i věcí veřejnou.** Každému z jeho občanů se dostává alespoň určitého uznaného minima podpory a pomoci v různých životních situacích, které jej či jeho rodinu (potenciálně či aktuálně) ohrožují.

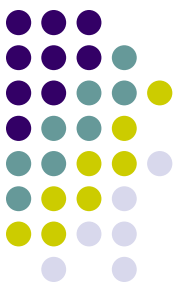
Za druhé:

- **Sociální stát je** výsledkem emancipačních a demokratizačních snah mnoha generací – úsilí o osvobození lidského jedince i společenství od nejrůznějších forem útlaku a nespravedlnosti, úsilí o uvolnění a uplatnění lidských tvořivých sil. Je zároveň **klíčovým nástrojem zajišťujícím legitimitu společenského uspořádání založeného na politické demokracii a tržní ekonomice.** Tak je chápán i v Sociální doktríně České republiky.

Za třetí:

- **Sociální stát** není – ani výlučně, ani především - oblastí neproduktivní konečné spotřeby. **Má nezastupitelnou roli v posilování produktivních sil ekonomiky.** Především zajišťuje dlouhodobé sociální investice do kultivace a uplatnění lidského potenciálu. Má ovšem i legitimní funkce sociálně ochranné, zejména v dětství, v nemoci a ve stáří.

Za čtvrté:

- Předpoklad, že na výdaje sociálního státu je třeba nejprve vydělat posílením konkurenceschopnosti ekonomiky, je zavádějící a ve svých důsledcích kontraproduktivní. Snižování daní, nákladů práce a sociálního zabezpečení vede k dalšímu rozevírání nůžek mezi bohatými a chudými, k oslabování lidských zdrojů a sociálního kapitálu, k poklesu legitimacy společenského uspořádání a k politické nestabilitě. Navíc státu vysychají zdroje pro zajišťování sociálních a zdravotních služeb dostupných všem. **Dlouhodobé prosperity lze dosáhnout jen obtížným hledáním a nalézáním dynamické rovnováhy mezi všemi hlavními proudy modernizace – modernizací politiky, správy, ekonomiky, sociálního systému, vzdělávacího systému, přístupu k bezpečnosti a k ochraně životního prostředí.**

Za páté:

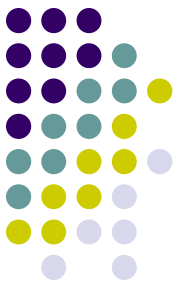
- I když se globalizací ekonomiky omezuje operační prostor pro uplatnění sociálního státu, disponují politické reprezentace národních států stále mnoha prostředky pro aktivní vyrovnávání se s tímto tlakem, s procesy stárnutí populace a s dalšími civilizačními změnami. Tím více ovšem rostou nároky na dlouhodobých výhledech postavenou, koncepční veřejnou a sociální politiku a kvalitní veřejnou správu.

Za šesté:

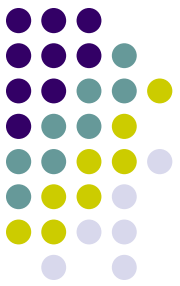
- Česká politická reprezentace se při hledání nové podoby sociálního státu odpovídající měnícím se poměrům může opřít o širokou podporu občanů České republiky myšlenky a praxi zachování a dalšího rozvíjení obecně dostupných sociálních a zdravotních služeb. Pokud se od této myšlenky a praxe vzdálí, nebude mít naději na trvalý politický úspěch.

Za sedmé:

- Český sociální stát patří se svými dlouhodobě cca 20% HDP určenými na sociální a zdravotní služby v evropském kontextu k těm spíše liberálně orientovaným a tudíž i méně štědrým. To způsobuje, že některé oblasti těchto služeb jsou chronicky podfinancovávány a kapacitně ani kvalitou služeb neodpovídají potřebám. Jde například (nikoliv však výlučně) o aktivní politiku zaměstnanosti, o podporu rodin s nezaopatřenými dětmi, dále o terénní sociální práci orientovanou na seniory, Romy a bezdomovce. **V důsledku nejsou v praxi naplňována některá sociální práva garantovaná Ústavou**, například právo všech občanů České republiky na život v lidsky důstojných podmínkách.

Za osmé:

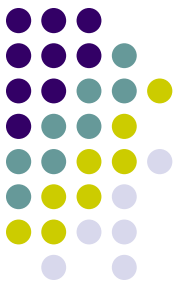
- Podpora větší a lepší zaměstnanosti je oblastí největšího vzájemného pozitivního posilování cílů ekonomické konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti. Sociální stát zde může přispět efektivnější, cílenou a na dispozice jedince orientovanou aktivní politikou zaměstnanosti, sladováním podmínek zaměstnání a péče o rodinu, zajištěním rovnosti příležitostí pro muže a ženy, posilováním těch prvků sociální ochrany, které motivují uchazeče přijmout zaměstnání, odstraňováním všech prvků diskriminace na trhu práce.

Za deváté:

- **Moderní sociální stát nemůže fungovat bez přerozdělování prostřednictvím daňové soustavy a veřejných rozpočtů.** Přerozdělování bude pro občany tím přijatelnější, čím transparentnější a sociálně spravedlivější budou principy, z nichž vychází. V daňovém systému a systému sociálního zabezpečení je třeba odstranit privilegia některých subjektů: nedostatečnou solidaritu bezdětných s rodiči pečujícími o nezaopatřené děti; zvýhodněné postavení OSVČ ve výši zdravotního a sociálního pojištění; nepřehlednou a různými lobbyistickými skupinami zdeformovanou daň z příjmu právnických osob; nedostatečnou progresi daně z příjmu či nulové nebo nepřiměřeně nízké sazby daně dědické; celkově velmi nízkou úroveň daní majetkových. Stejně tak je nezbytné zintenzívnit boj proti negativním ekonomickým jevům – daňovým únikům, práci na černo, korupci aj. **Celkovou výši zdanění je nutno odvozovat od rozsahu Ústavou a zákony garantovaných a politickým procesem dále specifikovaných služeb ve veřejném zájmu zajišťujících také sociální práva.** V současné době není prostor pro další snižování souhrnné daňové kvóty. S růstem celkového společenského bohatství by se měly jak tato daňová kvóta, tak podíl výdajů na sociální zdravotní služby z HDP naopak zvyšovat – tak, jak to vidíme u našich bohatších západoevropských sousedů.

Za desáté:

- Český sociální stát má sklon k setrvačnosti, často poskytuje paušálně definované služby nízké kvality, jen pomalu a obtížně se adaptuje na měnící se potřeby a podmínky. V rozhodování o jeho reformách se navíc prosazoval amatérismus a voluntarismus. Jeho budoucnost tkví ve větší účasti občanů na rozhodování o něm a neziskových organizací na jeho fungování, v rozšiřování prostoru pro individuální volbu, ve zvýšení osobní motivace příjemců služeb na kontrole jejich kvality.

Sociální stát- náklady a výnosy

www.martinpotucek.cz

Děkuji za pozornost...

... a těším se na diskusi!

Základní literatura:

KELLER, J. 2005. Soumrak sociálního státu. Praha: Sociologické nakladatelství.

KREBS, V. a kol. 2007. Sociální politika. Praha: ASPI.

POTŮČEK, M. 1999. Křižovatky české sociální reformy. Praha: Sociologické nakladatelství.

PICK, M. 2011. Stát blahobytu nebo kapitalismus? Praha: Grimmus.

POTŮČEK, M. 1997. Nejen trh. Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství. Ke stažení na

http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=86:nejen-trh&catid=36:knihy&Itemid=62&lang=cs

POTŮČEK, M. 1995. Sociální politika. Praha: Sociologické nakladatelství. Ke stažení na

http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=87:socialni-politika&catid=36:knihy&Itemid=62&lang=cs

SOCIÁLNÍ DOKTRÍNA ČESKÉ REPUBLIKY. 2002. Sociální politika, č. 1, s. 7-11. Ke stažení na

http://www.martinpotucek.cz/index.php?searchword=Soci%C3%A1ln%C3%AD+doktr%C3%ADna&ordering=&searchphrase=all&Itemid=1&option=com_search&lang=cs

VEČEŘA, M. 1996. Sociální stát: východiska a přístupy. Praha: Sociologické nakladatelství.